

WAARDERING VAN DEELNEMINGEN IN BUITENLANDSE DOCHTERMAATSCHAPPIJEN IN VERBAND MET HET ONTWERP VENNOOTSCHAPSBELASTING 1960

door M. A. Wisselink

Met betrekking tot de fiscale behandeling van deelnemingen door moedermaatschappijen in binnenlandse dochtermaatschappijen heeft de ontwerper van de wet Vennootschapsbelasting 1960 zich bezonnen op de regeling vervat in het Besluit op de Vennootschapsbelasting. Dit heeft er toe geleid, dat men aan de ene kant het begrip deelneming heeft verruimd door ook reeds van deelneming te spreken bij een participatie van minder dan 25 %. Een participatie van 5 % is reeds voldoende. Aan de andere kant zal het huidige artikel 15 (niet-afrekbaarheid van de kosten van deelneming) voor deelnemingen in Nederlandse n.v.'s worden geschrapt. In artikel 12, lid 1 zal het volgende worden bepaald:

„Ingeval de belastingplichtige sedert het begin van het jaar onafgebroken „een deelneming heeft gehad in een vennootschap, welke kapitaal geheel of „ten dele in aandelen is verdeeld of lid is geweest van een coöperatieve ver- „eniging of een andere vereniging op coöperatieve grondslag, blijven voor- „delen uit hoofde van die deelneming of een daarmee verband houdend „bezit aan winstbewijzen, dan wel uit hoofde van dat lidmaatschap bij het „bepalen van de winst buiten aanmerking.”

De in dit artikel voorgestelde regeling komt er dus o.a. ook op neer, dat waardefluctuaties der deelnemingen de fiscale winst van de „moeder"-maatschappij niet (meer) kunnen beïnvloeden.

Met betrekking tot een deelneming in buitenlandse dochtermaatschappijen geldt in beginsel hetzelfde, indien het land, waar de dochter is gevestigd, deze maatschappij onderwerpt aan een belasting, die „aldaar in enige vorm naar de winst wordt geheven". Maar dan geldt, dat met de kosten van deelneming geen rekening wordt gehouden. Artikel 15 wordt dus daarvoor gecontinueerd.

Artikel 12, lid 1, van het ontwerp gaat dus aan de ene kant uit van de vrijstelling van uitkeringen, die de moedermaatschappij ontvangt van de dochtermaatschappij, staat anderzijds ook toe, dat de winst, die bij vervreemding van aandelen wordt behaald, van vennootschapsbelasting wordt vrijgesteld. Dit laatste is nieuw.

Met betrekking tot de waardering van deze deelneming geeft het ontwerp n.l. slechts in één geval de mogelijkheid, dat de moedermaatschappij een verlies op een deelneming afboekt, n.l. wanneer het verlies tot uitdrukking is gekomen na ontbinding van de dochteronderneming.

Het is interessant de gedachtengang, die aan een en ander ten grondslag ligt, nader te analyseren.

Het eerste, waarop ik attenderen wil, is, dat er geen sprake is van integratie van een „moeder" en een „dochter"-n.v., zelfs niet al zou de participatie 100 % zijn. Beide n.v.'s zijn zelfstandige belastingsubjecten met een eigen winstberekening en eigen fiscale problemen. Hieruit vloeit in beginsel voort, dat elke dezer n.v.'s zelf naar goed koopmansgebruik de winst kan en mag vaststellen. Alleen in één geval worden bij 100 % deelname de twee n.v.'s als geïntegreerd opgevat, n.l. als er een „fiscale voeging" is gevraagd en verkregen. Deze fiscale voeging is uitdrukkelijk

in artikel 14 van het ontwerp geregeld. Artikel 14 stelt dan ook, dat na voeging de belasting wordt geheven „alsof de eerstbedoelde vennootschap in de laatstbedoelde is opgegaan”. Deze terminologie bevestigt nogmaals, dat zonder voeging van enige integratie geen sprake is. Buitenlandse dochter-n.v.'s kunnen fiscaal zelfs niet eens worden gevoegd.

Het tweede beginsel, dat aan deze regeling ten grondslag ligt is, dat, indien op enigerlei wijze winst in een n.v. is belast, deze winst niet nogmaals met vennootschapsbelasting wordt belast, indien deze winst aan een andere n.v. toekomt op grond van aandeelhouderschap van voldoende allure of daaraan verbonden winstrechten.

Hierop steunt dus zeer zeker de gehandhaafde bepaling, dat uitdelingen uit de winst door de dochtermaatschappij aan de moedermaatschappij (onder moedermaatschappij versta ik in dit artikel een maatschappij, die meer dan 5 % in het aandelenkapitaal bezit) geheel vrij zijn van vennootschapsbelasting bij de moedermaatschappij. „Geheel vrij zijn” is naar het ontwerp voor de binnenlandse moeder uiteraard niet juist vanwege het feit, dat uitdelingen toch nog met 15 % worden belast, ter compensatie van de omstandigheid, dat de uitdelende binnenlandse dochter een tariefsverlaging krijgt terzake van de winstuitdelingen.

Voor de binnenlandse deelnemingen is, zoals gezegd, het huidige artikel 15 geschrapt, zodat de dividenden geheel vrij zijn en de moedermaatschappij de rente e.d., die zij moet betalen in verband met financiering van de participatie en dergelijke kosten, als aftrekbare kosten mag beschouwen. Met betrekking tot de buitenlandse deelnemingen is dit anders. Indien ik de memorie van toelichting goed begrijp, is het bij de buitenlandse deelnemingen alleen daarom anders, omdat de volledige vrijstelling voor uit het binnenland ontvangen winsten al een zodanige faciliteit zou zijn in vergelijking met wat andere landen doen, dat men hier toch een beperking meende te moeten aanbrengen.

In de memorie van toelichting vindt men nl. de volgende verklaring voor handhaving van artikel 15 voor dit geval:

„Leidt het wel in aanmerking nemen van deze kosten tot een gezond resultaat in de binnenlandse verhoudingen, bij deelnemingen van een binnenlandse moeder in een buitenlandse dochter noopt de mogelijkheid dat belanghebbenden de winst van de binnenlandse moeder zouden belasten met aanzienlijke bedragen wegens renten van geldleningen, waarmee de buitenlandse dochter is gefinancierd, tot voorzichtigheid.

„In het regime van de vrijstelling voor buitenlandse deelnemingen, beïnvloed in het tweede lid van artikel 12, is daarom - uitsluitend voor de buitenlandse verhoudingen - de regeling van artikel 15 van het Besluit bestendig.”

Erg overtuigend vind ik deze motivering niet. Het is niet de bedoeling in dit artikel hierop verder in te gaan.

Ik wil verder aandacht vragen voor de nieuwigheid, dat het niet toegestaan is de aandelen lager te waarderen dan de kostprijs, terwijl aan de andere kant koerswinsten bij vervreemding vrij zullen blijven, een en ander behoudens het geval, dat het verlies bij liquidatie wordt geconstateerd.

Deze bepaling heeft speciaal met betrekking tot deelnemingen in buitenlandse dochters verstrekkende gevolgen. Het is daarom, dat ik aandacht vraag voor het

verschijnsel, dat het wetsontwerp niet meer zou toelaten buitenlandse deelnemingen lager te waarderen dan het bedrag, waarvoor is deelgenomen.

Hier wordt op zodanige wijze inbreuk gemaakt op het hiervoor gememoreerde eerste beginsel, t.w. dat moeder- en dochter-n.v.'s twee afzonderlijke n.v.'s zijn en dus de moeder-n.v. in beginsel het recht heeft om haar bezittingen naar goed koopmansgebruik te waarderen, dat er wel zeer zwaarwichtige redenen moeten zijn om dat beginsel opzij te zetten. Wat zijn die redenen?

Blijkbaar is hieraan gedacht, dat de meerwaarde van de aandelen daarom onbelast kan worden gelaten, omdat die meerwaarde in het algemeen het gevolg zou zijn van winst behaald door de dochtermaatschappij, welke winst toch vrij van belasting aan de moedermaatschappij zou kunnen worden uitgekeerd.

Ik geloof, dat het ontwerp hier te ver gaat met zijn faciliteit. Ik meen, dat winsten behaald door de moedermaatschappij terzake van het aandelenbezit alleen dan vrij moeten zijn, indien de winst reeds bij of vóór die overdracht werd belast bij de dochtermaatschappij, althans als fiscale winst in die laatste n.v. was uitgedrukt. Deze beperking, t.w. dat de vrijstelling alleen te motiveren is voor zover er bij de dochter fiscale winst behaald is, doet recht wedervaren aan de ratio van de deelnemingsvrijstelling.

Het is denkbaar, dat de wetgever nog de gedachte heeft (een gedachte die ik echter niet vond uitgedrukt), dat koerswinst op aandelen daarom vrij kan blijven, omdat in de dochter „te eniger tijd” wel vennootschapsbelasting zal worden geheven over de bij de overdracht van de aandelen gemaakte winst. Deze gedachte zou te ver gaan, gelet op het wettelijke systeem. Waarom b.v. bij een aanmerkelijk belang in de inkomstenbelastingsfeer dan niet hetzelfde gedacht? Voorts is de gedachte materieel lang niet juist.

Indien ik dus analyseer, dan zou ik moeten vaststellen, dat de wetgever met betrekking tot de vrijstelling van winsten, behaald bij verkoop van aandelen verband legt met de deelnemingsvrijstelling en ook verder gaat dan de ratio medebrengt.

Voorts meen ik, dat de verbeteringen met betrekking tot de „deelnemingsvrijstelling” geen andere zijn dan een betere regeling met betrekking tot winst genoten door de ene n.v. verkregen van een reeds belaste n.v. Deze verbetering is op zichzelf helemaal geen faciliteit. Het is een noodzakelijke regeling ter voorkoming, dat winsten in wezen dubbel worden belast.

Indien ik dit overzie, dan kan ik niet inzien waarom een „prijs” voor de verbetering van de deelnemingsvrijstelling zou moeten worden betaald en wel: afstand van het recht van de moeder om op grond van goed koopmansgebruik deelnemingen in dochtermaatschappijen in die gevallen, waarin daartoe gronden zijn, lager te waarderen dan de kostprijs.

Het is op zichzelf bepaaldelijk in strijd met goed koopmansgebruik, indien een moeder-n.v. de aandelen in een dochter-n.v. maar op kostprijs blijft waarderen, ondanks het feit, dat in het buitenland verliezen zijn geleden.

Men krijgt fiscaal en daardoor ook economisch een geheel vals beeld, als die verliezen fiscaal niet zouden mogen worden uitgedrukt in de aangifte van de moedermaatschappij.

De wettelijke regeling heeft ook een vreemde complicatie. Indien een moederhuis een filiaal in den vreemde heeft en dat filiaal heeft verliezen geleden, dan verlaagt dat buitenlandse verlies de in Nederland te betalen belasting.

Indien het filiaal echter omgezet zou worden in een dochtermaatschappij zou plotseling dat verlies niet in Nederland kunnen worden afgetrokken en wel om geen enkele andere reden dan dat men dat wil verbinden aan de regeling met betrekking tot de deelnemingsvrijstelling.

Hierdoor ontstaat een zo gespannen verhouding met de werkelijkheid, dat gesproken moet worden van een foutieve regeling.

Ik zie niet in waarom de verbetering van de regeling met betrekking tot de deelnemingsvrijstelling niet gepaard zou kunnen blijven gaan met het recht van de moedermaatschappij ook fiscaal de deelneming naar goed koopmansgebruik te mogen blijven waarderen. Dit bestaande recht is van veel hogere orde dan de techniek, die de ontwerper volgde ter vervolmaking van de deelnemingsvrijstelling.

Ik wil er verder nog op wijzen, dat het ontwerp op dit punt bepaaldelijk economisch nadelig zal werken. In de eerste plaats zal het feit, dat de fiscus bij verliezen geen aftrek in de Nederlandse sfeer toelaat, de ambitie objecten aan te pakken, speciaal in de onderontwikkelde gebieden, doen afnemen. Aan de andere kant is het macro-economisch gezien van het grootste belang, dat gelden juist buitenlands emplooi vinden, zodat de fiscale draw-back, die het ontwerp zou medebrengen, macro-economisch althans in deze tijd per se niet te verdedigen is.

Ik meen daarom, dat het ontwerp op dit punt gewijzigd dient te worden.